

چالش آموزش در "عصر جدید"

امیر هاشمی (عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی اصفهان)

در نوروز سال جاری برنامه‌ای از شبکه سه تلویزیون تحت عنوان "عصر جدید" پخش شد که ظاهراً مورد استقبال خانواده‌های زیادی قرار گرفته بود. در قسمت 19 این برنامه، نوجوانی 19 ساله به نام محمد زارع (کلاه به سر) در برنامه حاضر شد و با انجام حرکات نمایشی مورد استقبال داوران برنامه قرار گرفت و در نهایت به عنوان برنده این قسمت هم معرفی شد. اما فراتر از کارهای نمایشی این نوجوان، شخصیت او (احساس استقلال) و نگاه او به سیستم آموزشی کشور مورد توجه قرار گرفت که منجر به چالش در همین برنامه شد.

محمد که دانش‌آموز دوره دبیرستان در رشته تدوین و تصویربرداری بود، از شیوه آموزش در زمینه تخصصی مورد علاقه‌اش و بویژه تدریس دروسی مانند تاریخ و ریاضی، ناراضی بود. براساس ادعای او مطالب 50 سال پیش تدریس می‌شد که برای او کاربردی نبودند. بنابراین محمد خودش شروع به مطالعه و جمع‌آوری مطالب مورد نیاز در زمینه مورد علاقه‌اش کرده بود و همه تماشاگران برنامه هم او را به ادامه همین شیوه تشویق کردند. در ادامه آقای دکتر سید بشیر حسینی (از داوران برنامه) هم از ایده محمد استقبال کرد. مجری برنامه، آقای احسان علی‌خانی، هم هر چه تلاش کرد محمد را راضی به ادامه تحصیل کند، موفق نشد.

لحظه‌ای که تماشاگران محمد را تشویق به ادامه ترک تحصیل کردند، برای من، به عنوان یک معلم دانشگاه، لحظه ویران‌کننده‌ای بود. نه به این دلیل که به زودی دانشگاه‌ها خالی از دانشجو می‌شوند و من بیکار خواهم شد؛ بلکه، از نظر من در آن لحظه سیستم رسمی آموزش در کشور در نگاه بینندگان این برنامه (که ظاهراً کم هم نبودند) کم‌ارزش جلوه داده شد.

به نظر نگارنده، این اتفاق ناشی از نگاه احساسی حاضرین در این برنامه به مقوله "آموزش" است. چرا هنوز هم برای تشویق به درس خواندن و نخواندن، به یک اندازه، ناآگاه هستیم؟ به قول نلسون

ماندلا، آموزش برترین سلاح برای تغییر دنیاست. آموزش، صنعتی است که اساس یک توسعه پایدار است. در واقع آموزش، علم، تکنولوژی و نوآوری چهارستون توسعه یک کشور را تشکیل می‌دهند و آموزش مهمترین ستون و مهم‌تر از آن، اساس بقیه ستونهاست. البته آموزش در کشور ما دارای ایرادات اساسی و جدی است و ای‌کاش در این برنامه به جای زیر سوال بردن کل فرایند آموزش تنها به ایرادات اساسی آن (برای مثال عدم هدایت درست استعدادها) پرداخته می‌شد و نه اینکه سیستم رسمی آموزش در کشور را در نگاه مردم بی‌ارزش می‌کرد.

در حقیقت هدف اصلی در یک سیستم آموزشی، اشتغال‌زایی و یا حتی اشتغال‌پذیری نیست. هدف دستگاه آموزش کشور این نیست که برای مثال مهندس مکانیکی تربیت کند که در هر زمینه تخصصی مرتبط با رشته مکانیک آگاهی کامل داشته باشد و بتواند برای همه نیازهای جاری کشور در حوزه مکانیک پاسخ‌گو باشد. هدف اصلی یک سیستم آموزشی تربیت یک نیروی توانمند است که بتواند روی یک مسئله یا موضوع فکر کند، تحلیل کند، تصمیم‌گیری کند و با استدلال درست همکاران متخصص خود را قانع کند. هدف، تربیت نیرویی است که بتواند درست حرف بزند و درست بنویسد. همچنین اگر در موضوعی آگاهی نداشت بتواند در کتاب‌ها و مراجع موجود جستجو کند. هدف، تربیت ذهنی است که نقاد، خلاق و نوآور باشد و بتواند همواره به بهینه کردن خدمات خود فکر کند. یک نکته مهم در تربیت یک دانشجو، آگاهی یافتن او از منابع خارجی و علم روز دنیا برای جلوگیری از دوباره‌کاری و ارتقای بهره‌وری است. البته یک مهندس مکانیک باید از علوم پایه‌ای در حوزه‌های مرتبط با مکانیک آگاهی داشته باشد ولی نیاز ندارد همه علوم موجود مرتبط را در دانشگاه بیاموزد، بلکه باید مهارت آموختن را بیاموزد تا بتواند هر جایی و در هر موضوعی از آن استفاده کند و مشکلات ایجاد شده را حل کند.

یک هدف مهم در یک سیستم آموزشی، تربیت نیروهایی است که تجربه کار گروهی را داشته باشند. این هدف و بقیه اهداف با مطالعه کتاب در کنج اتاق رخ نمی‌دهد. بلکه "محمد" ما بهتر است در سیستم رسمی آموزش در کشور حضور داشته باشد تا فردی توانمندتر و مفیدتر برای کشورمان باشد. لازم به ذکر است که اگر یک فارغ‌التحصیل سیستم آموزشی نتواند در تخصص خود مشغول به کار شود، با توجه به

توانمندی‌هایی که کسب کرده است می‌تواند در هر جایی که مشغول به کار شود (و حتی در زندگی عادی خود)، از توانایی‌هایی که کسب کرده استفاده کند و فردی با عملکرد قابل دفاع باشد.

این نوشتار را با ذکر این نکته به پایان می‌رسانم که از دیدگاه روانشناسی در شرایط استرس و اضطراب (که می‌تواند ناشی از مشکلات اقتصادی باشد)، تصمیم‌گیری در اغلب امور احساسی است ولی با این وجود کم ارزش کردن و نابودی سیستم آموزش کشور به نفع هیچ کسی نیست، و این تن رنجور بیش از هر چیز به آرامش و مراقبت نیاز دارد. امیدوارم مسئولان صداوسیما هم به این حساسیت توجه بیشتری کنند.